

ELŐSZÓ

Szentpéteri István professzor 70 éves, nyugállományba készül, de emeritus professzorként továbbra is a Karon oktat, mert hisz sem a Kar nélküle, sem ő a Kar nélkül nem képzelhető el. A Kar oktatói tisztelegnek az egyedülálló teljesítmény, a 46 éves egyetemi pályafutás előtt, Egyetemünkön kezdte, itt is fejezi be. A Kar oktatói és a kívülálló kollégák csokorba kötve teszik le tanulmányaikat az elismerés jeléül. Egy nagyívű életpálya szemtanúi lehetünk.

1945 őszén iratkozott be az újjászerveződő szegedi Jogi Karra. Előbb hallgatója, majd 1950 őszétől mind a mai napig folyamatosan egyetemünk oktatója-kutatója. Tanulmányainak kezdetétől különös érdeklődéssel fordult a jog társadalmi (szociológiai) meghatározottsága felé. Ebben nagy szerepe volt Schneller Károly demográfiai-statisztikai, és Szabó József professzornak szociológiai, közjogi stúdiumain hallottaknak.

Martonyi János professzor közigazgatási jogi előadásai a szervezés és a közigazgatás iránti érdeklődését keltette fel. Szociológiai jellegű témát – nevezetesen a tanyai közigazgatás problémájának feldolgozását – választotta diplomamunkájának tárgyául.

A legnagyobb szakmai hatással mégis Bibó István társadalomtörténeti, politológiai (szociológiai) előadásai voltak rá, s alakították nézeteit, jövőbeli kutatásainak irányait.

Buza László akadémikus professzortól tanulta meg, hogy az egyetemi előadói professzió a szakmai ismeretátadáson túl pedagógia és szervezés, esetleg annak "művészete". Buza László nyomán maga is hirdette és maradéktalanul megvalósította azt, hogy az egyetem oktatója nem adhat elő rutinból, minden órára készülni kell. Az egész stúdiumnak fél vagy egész évre meghatározott rendszere van. Alapelve, hogy a professzor nem helyettesíthető.

Martonyi János professzor önzetlen támogatásával került a Karra, és Perbíró József professzor mellett lett gyakornok. Perbíró József professzor embersége, tanítókészsége, szorgalma mély nyomokat hagyott benne.

1951-től került a Kovács István professzor által vezetett Alkotmányjogi Tanszékre. Közel 3 évtizedig dolgoztak együtt. Kovács István dinamikus egyénisége, különleges szakmai irányítóképessége formálta oktatóvá és kutatóvá válásának folyamatát.

Kandidátusi disszertációjának megvédése után egyetemi docensi kinevezést kapott 1963-ban. Ezt követő 10 évben elkészült és az MTA Minősítő Bizottsága előtt megvédésre került akadémiai doktori disszertációja. 1974-ben lett a kar professzora.

A szervezéstudományban való jártassága alapján az 1970-es évek elején a Művelődésügyi Minisztérium Elvi Főosztályának munkatársa lett. Feladata volt a felsőoktatási intézmények belső struktúráinak és működési mechanizmusainak a vizsgálata. Ez a téma része volt az Elvi Főosztályra készült integrációs koncepciók kidolgozásának. 1974-75-ben az MTA Szociológiai Kutatóintézetének főlállású igazgatóhelyettese volt. Az intézetvezetésben való közreműködésen és az általános adminisztráláson kívül a Szervezetszociológiai Osztályt vezette. A teljes állású igazgatóhelyettesi megbízatást azonban nem vállalta a két év után induló új cikluson belül.

1979-ben megkezdődött a vidéki egyetemeken is a szociológiai tanszékek kiépítése. Ő kapta a megbízást a JATE-n a Szociológiai Tanszék létrehozására.

10 év múlva a Jogi Kar Alkotmányjogi Tanszékének vezetői státusa Kovács István professzor, akadémikus halálának következtében megüresedett. A Kar visszahívta és megbízta az Alkotmányjogi Tanszék irányításával.

Oktatói tevékenysége több oktatási területre is kiterjedt. Évekig előadta a "Bevezetés az állam- és jogtudományokba" című jogi oktatást indító stúdiumot. Három és fél évtizeden keresztül oktatta az alkotmányjogot. Kezdetben gyakorlatokat vezetett, majd esti (levelező) tagozaton oktatott. Később a nappali tagozaton a magyar alkotmányjog című megalapozó jogi tárgy előadója volt.

Ő indította el a Karon a "Bevezetés a szervezés elméletébe" című, tanrendben kötelező tárgyként bevett diszciplínát (több egyetemi jegyzetet is készített e tárgyban). A szervezéstan oktatásának központi intézkedéssel való kiterjesztése után a JATE karain kívül a SZOTE-n is oktatott munka- és igazgatásszervezést.

A Szociológiai Tanszék megalakulása után több karon is általános szociológiát, illetve szervezetszociológiát oktatott.

Kutatási irányai alkotmányjogi területen kezdetben történeti jellegűek voltak. Professzora ajánlására foglalkozott az akkor feltáratlannak ítélt Magyar Tanácsköztársaság alkotmányával. Eredményeit számos tanulmányban publikálta.

Igazi kutatási témája már egyetemi hallgatói korában Ajtai Gábor: A svájci demokrácia című könyvének olvasása alatt fogant meg benne. Ez a téma a közvetlen demokrácia eredetét, fejlődését, képviselői demokráciához való viszonyát, fejlődési perspektíváit tartalmazza. Ez a kérdéskör egész tudományos munkásságának meghatározó iránya lett és ma is az.

1965-ben e tárgykörben írt monográfiája ismertté tette mind hazánkban, mind külföldön a közjogászokon kívül politológusok, történészek körében is.

Az 1990-es években visszatért az alkotmányjog-tudomány műveléséhez. Kutatásai az alkotmányok és speciálisan a magyar alkotmány társadalmi meghatározottsága, az alkotmányos intézmények politikai és társadalmi viszonyokkal való kölcsönös függősége.

A másik kutatási területe az alkotmányok típusainak problémaköre. Ebben az irányban az alkotmányok fejlődése, modernizációja érdekli.

Az 1960-as évek közepétől úgy érezte, hogy a proletárdiktatúra alatt általában, és így hazánkban is a jog, és ezen belül az alkotmányjog fejlesztésének lehetőségei kimerültek. Kórszerű nyugati társadalomtudományi irodalmat olvasott, s először a szervezés elméletével, a szervezés technikáival, tudományos módszereivel kezdett foglalkozni. A szervezéseméleti művek iránti hajlamát megismerve számos országos kutatási témában megbízást kapott közreműködésre.

Részt vett például a közigazgatás komplex tudományos megalapozása, a szocialista vállalat, az iskolai szervezeti rendszer tökéletesítése (Országos Pedagógiai Intézet), a felsőoktatási rendszer strukturális fejlesztése (Felsőoktatási Pedagógiai Kutatási Intézet) stb. vizsgálataiban, elemzéseiben és tanulmányok készítésében. Szervezetelméleti tanulmányainak összegezéseként 1974-ben jelent meg monográfiája.

Szervezetelméleti munkássága elismeréseként előbb tagja, majd elnöke lett a Magyar Tudományos Akadémia Szervezéstudományi, illetve Szociológiai Szakbizottságainak.

Minisztériumban, oktatáskutató intézetekben szerzett tapasztalatai, s az akadémiai bizottságokban kialakult viták alapján tudatosult benne, hogy a szervezés társadalmi meghatározottságú, tehát lényegében szociológiai alapokon művelhető. Az 1970-es évek közepétől kezdve egyre inkább az általános szociológia és különösen a szervezetszociológia felé fordult.

Szervezetszociológiai koncepciójának monográfiája 1985-ben jelent meg. Lényegében az említett két monográfia között jelentette meg az Akadémiai Kiadó angol nyelvű Social Organization című munkáját. Tudományos munkáit mind hazai, mind külföldi kutatók ismerik és hivatkozzák.

Magyar nyelven megjelent három monográfiáját Nívó díjjal tüntették ki.

Munkásságának szakmai, közéleti elismertségét kitüntetések (Oktatásügy kiváló dolgozója, Munka Érdemrend arany fokozat, Szent-Györgyi Albert díj) tanúsítják.

Tudományszervezési tevékenysége területéről kiemeljük, hogy az MTA Vezetés- és Szervezéstudományi Bizottság tagja, majd elnöke; tagja volt az MTA Szociológiai Bizottságának és az MTA Jogtudományi Bizottságának, tagja az MTA Közigazgatástudományi Bizottságának, az MTA Társadalomtudományi Kuratóriumának, tagja és elnöke volt a TMB Szociológiai Szakbizottságának, tagként képviselte a szociológiai és politológiai tudományokat a TMB plénumban. Két évtizeden keresztül az Oktatásügyi és Művelődési Minisztérium Szociológiai és Szervezéstudományi Bizottságának tagja volt. Ezen kívül sok ad hoc megbízást végzett az Oktatási és Művelődési Minisztériumban oktatás, tantervfejlesztési ügyekben. Részt vett az Igazságügyi Minisztérium 1988-ban alakított Alkotmány-előkészítő Bizottságában. Munkássága során számtalan törvénytervezetet véleményezett, illetve készített elő.

A JATE összegytemi és kari szervezeteiben számos bizottsági, tanácsági, illetve elnöki megbízást visel, illetve viselt. Így dékánhelyettese is volt a Karunk.

Szentpéteri István tudományos és oktatói munkássága olyan alapvető fontosságú, hogy azt bátran nevezhetjük mind a magyar felsőoktatásban mind a József Attila Tudományegyetem szempontjából iskolateremtőnek és olyannak, amelyet Magyarországon kívül külföldön is számon tartanak. A nehéz kezdetektől fogva napjainkig hűséges városához, az Egyetemhez, részt vesz az újonnan induló doktorandusz képzés megszervezésében, a habilitációs rendszer kidolgozásában, Karunk akkreditációjának elismertetésében. Vagyis napjainkban is aktívan közreműködik Karunk életében. Tudományos és oktatói munkásságát messzemenően elismerik mind szűkebb környezetében Szegeden, mind a hazai és külföldi tudományos közéletben.

Karunk vezetése és Szentpéteri István professzor kollégái, pályatársai, barátai tiszteletük és nagyrabecsülésük jeléül köszöntik az ünnepeltet, jó egészséget és erőt kívánva a további együttműködéshez.

Szentpéteri professzor úr, büszkék vagyunk rád!

DR. MOLNÁR IMRE

egyetemi tanár
a József Attila Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
dékánja